

CONSCIÈNCIA D'ARA
Cada dijous
i la setmana que ve:
Moratiel:
ensenyar
el silenci

Estils

REFLEXIONS SOBRE EL DOL

El llibre *El dol*, de Bernabé Dalmau, ens parla d'aquesta experiència indefugible i explica com reaccionar davant d'altres que el pateixen.

Què triem: àngels o robots?

El filòsof Jordi Pigem reflexiona sobre com la societat tecnològica ens allunya del nostre interior

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

Seduïts per la tecnologia i desenciats pel món natural, distrets i irreverents, dessacralitzats i, per tant, fortament irresponsables... Som així? Les crisis socials i ecològiques, si és que podem separar-les, ens ofereixen aquest diagnòstic, malgrat que sovint mirem a una altra banda. Aquesta altra banda és ampla, digital, enlluernadora, i poc té a veure amb l'evasió interior contemplativa, ja que, justament, és una evasió del nostre interior. Aquesta desinteriorització –que no és forçada, sinó voluntària, com assenyala el pensador Byung-Chul Han–, és el darrer signe fatídic d'una situació insostenible? Hi ha sortida? Alternatives? Un conté tradicional molt conegut ens parla d'aquells que marxen lluny de casa a buscar tresors, quan en realitat el tresor el tenen enterrat a la pròpia llar... “La societat hipertecnològica i consumista –explica el filòsof Jordi Pigem– tendeix a ocultar un tret fonamental de la naturalesa humana: la nostra incompletesa, el fet que la persona no és completa en si mateixa, i encara menys ho és l'individu aïllat”, on les tradicions espirituals ensenyen “que la plenitud humana s'ha d'assolir a través d'un camí llarg i sovint ple d'obstacles” fins a arribar a la salvació (en paraules cristianes) o a l'alliberament (en termes budistes). Per al filòsof barceloní, “aquesta societat hipertecnològica no porta, òbviament, a la salvació o a l'alliberament. No hi porta perquè no hi ha mai un lloc d'arribada amb prou tecnologia i consum per no necessitar-ne més. No hi porta, tot i que un dels aspectes més seductors de la publicitat és la seva promesa de plenitud i, implícitament, de salvació”.

Hem crescut en distraccions

Pigem publica ara el llibre *Àngels i robots. La interioritat humana en la societat hipertecnològica* (Viena Edicions), obra que ha rebut el XXV Premi Joan Maragall, amb la intenció de sacsejar-nos, com aquell sacseig visual que rebem quan obrim les persianes a mig matí després d'haver passat estona davant l'ordinador. “Tenim l'opció d'enlairar-nos cap a l'angèlic o de davallar cap al brutal”, escriu rotund. “La disjuntiva entre l'angèlic i el brutal avui esdevé la disjuntiva entre sentir-se plenament o bé sentir-se màquina (la brutalitat s'està mecanitzant més i més). En el món modern, la naturalesa humana segueix havent d'escollir entre un model d'enlairament i un de degeneració: la disjuntiva, ca-

Una imatge que reflecteix la societat hipertecnològica actual. GETTY

da vegada més, és entre la naturalesa angèlica i la naturalesa robòtica. Dos models, el dels àngels i el dels robots, incompatibles, que cal escollir”, diu Pigem per explicar el títol del llibre. Una obra que vol ser un comentari a l'encíclica *Laudato si* del Papa Francesc (publicada el 2015). Diversos autors l'ajuden a enriquir aquest comentari, en especial Romano Guardini (1885-1968), filòsof i teòleg alemany d'arrels italianes citat amb molta freqüència pel Papa, i el també filòsof i teòleg català Raimon Panikkar (1918-2010). Ho sosté a més amb autors de la tradició catòlica, com l'economista E. F. Schumacher i el filòsof Ivan Illich, o referents d'altres tradicions espirituals com el primat de l'Església Ortodoxa de Constantinoble Bartomeu I, el filòsof musulmà Seyyed Hossein Nasr o el ja citat Byung-Chul Han, fet que converteix el llibre en una reflexió coral sobre els límits i oportunitats que se'ns ofereixen com a éssers humans, aspecte malauradament no tan habitual avui dia com fa unes dècades: “Si llegim pensadors importants dels anys cinquanta, seixanta i setanta del segle XX –afirma Pigem–, sembla clar que la consciència de la gravetat dels reptes que afronta la humanitat era més gran aleshores que no pas avui. I no és que aquests rep-

Evolució
“En comptes de créixer en consciència, hem crescut en distraccions”

Ecologia
La societat hipertecnològica provoca un gran impacte ambiental

tes siguin menors, la majoria s'han agreujat i se n'hi han afegit d'altres. Però sembla que en comptes de créixer en consciència i responsabilitat, hem crescut en distraccions”.

La tecnologia com a religió

El llibre recorre també a l'historiador David Noble per explicar que la tecnologia no només ha desplaçat la religió, sinó que ha pres el seu paper, “perquè hi ha una set d'espiritualitat en la fascinació per la tecnologia. El món digital vol emular atributs tradicionals del Déu absolut, com l'omnipresència, l'omnisciència i l'omnipotència...”, i on el consumisme contemporani –com analitza el sociòleg George Ritzer també citat per Pigem– “és un intent de reencisar el món desencisat”.

Aquesta crítica també es fa ressò de l'impacte ambiental per l'enorme quantitat de materials i energia que requereix el món hipertecnològic i com afecta la nostra experiència interior, un impacte “que queda amagat sota una enganyosa aparença de desmaterialització i d'intangibilitat”. Com recorda l'encíclica papal, “l'immens creixement tecnològic no ha estat acompanyat d'un desenvolupament de l'ésser humà en responsabilitat, valors i consciència”, afirmació que conclou el mateix Pigem de forma taxativa: “Mai

com avui el món no havia tingut tanta informació i tantes possibilitats. I tanmateix, mai com avui la intel·ligència no havia estat tan a prop del deliri i la humanitat tan a prop del terricidi i del suïcidi”. I afegeix: “S'han fet moltes crides a una transformació de la consciència que ens porti a una relació més sana i ecològica amb el món i amb nosaltres mateixos. Ara ja és clar que ens cal una conversió ecològica global, com diu la mateixa encíclica. Cal que ens adonem que la natura i el cosmos són teofanies, manifestacions d'una realitat que va més enllà del que podem reduir a simples explicacions materialistes”. Per a Pigem ja no valen mitges tintes, ja no val recorre a cert tipus d'espiritualitat com qui es pren un analgèsic, sinó que requereix un esforç sagrat, l'esforç en majúscules de veure'ns amb la capacitat de triar, de deixar inèrcies que ens robotitzen l'ànima i alienen, que ens anul·len com a éssers humans plens. “En la nostra situació actual, no n'hi ha prou d'afegir un vernís d'espiritualitat i valors a la visió materialista que impregna i atordeix el món contemporani. En la nostra situació sense precedents, ens toca optar entre estar al servei del paradigma tecnocràtic, o estar al servei de la vida i la llum”, crida Pigem anat a l'arrel, anant al cor. ■

OPINIÓ

Els tres esperits del zen

SÍLVIA PALAU PUJOLS
CENTRE ZEN BARCELONA

El budisme zen compta amb un text escrit pel Mestre Dogen en el segle XIII, el *Tenzo Kyokun*, que recull les instruccions per al cap de cuina del temple. No es tracta, però, d'un llibre de receptes de cuina, sinó d'una guia pràctica del zen per a la vida quotidiana. En aquest text, Dogen ens parla de tres actituds o esperits a conrear en el nostre dia a dia. El primer d'ells rep el nom de *Kishin*, que significa l'esperit feliç, alegre i satisfet. És una alegria que no és superficial perquè sorgeix d'un profund agraïment. A vegades en aquesta societat que situa el focus en l'exterior i en els béns materials, se'ns obliden coses tan simples com la fortuna d'haver nascut en un lloc amb les necessitats més bàsiques cobertes. *Kishin* és també sinònim de llibertat, de deixar de córrer rere la felicitat per reconèixer l'alegria que ve del nostre cor.

El segon esperit és *Roshin*, que sovint es tradueix com l'esperit de l'àvia, l'espe-

Segons el budisme zen, hi ha tres actituds que hauriem de conrear cada dia: estar agraïts, sentir amor i compassió i ser oberts de ment

rit de l'amor i la compassió. *Roshin* és també l'amor dels pares vers els fills però rep el nom de l'àvia, dona sàvia que pot transmetre l'amor i la compassió més enllà de qualsevol condicionament. L'àvia que hasigut també mare i sap que per als fills es donaria la mateixa vida. Quin amor pot haver-hi més gran?

El tercer i darrer esperit rep el nom de *Daishin* i significa l'esperit vast, gran com l'oceà. Ens parla d'una ment oberta i àmplia que no fa distincions en categories, que no discrimina entre blanc o negre, ric o pobre, home o dona. De la mateixa manera que a l'oceà hi desemboquen molts rius i tots hi tenen acollida.

Així doncs, les instruccions per al responsable de la cuina d'un temple zen del segle XIII segueixen absolutament vigents per la seva universalitat i les podem aplicar en la nostra feina, encara que en lloc d'un temple sigui en una moderna oficina.

GETTY